

سۇئال

خۇلئى تالاق دېگەن نېمە؟، ئۇنىڭ توغرا يولى قايسى؟، نەر ئايالنى تالاق قىلىشقا ئۇنىمىسا تالاق چۈشەمدۇ؟. ئامېرىكا جەمئىيىتىدە ئايال ئېرىدىن سۆيۈنمىسە (بەزى ۋاقىتتا ئېرى دىندار بولسا) مېنىڭ ئەركىنلىكىم بار دەپ ئۆزىنى تالاق قىلىدۇ، بۇنداق قىلىش توغرىمۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدەنىيەتلەر ئالەملەرنىڭ رەببى بولغان ئاللاھقا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىغا ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ئەگەشكەن كىشىلەرگە ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

خۇلئى تالاق دېگەن: ئايالنىڭ مال بېرىپ ئايرىلىشى، ئەرنىڭ مالنى ئېلىپ ئايالدىن ئايرىلىشى بولۇپ، ئايالنىڭ قايتۇرغىنى ئېرى دەسلەپتە بەرگەن تويۇق مېھرى بولسۇن ياكى ئۇنىڭدىن ئاز-كۆپ بولسۇن ئوخشاشتۇر.

خۇلئى تالاقنىڭ ئەسلى ئاللاھ تائالانىڭ بۇ ئايىتىدىن ئېلىنغان: **وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ** تەرجىمىسى: «ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە رىئايە قىلالماسلىق خەۋپى (يەنى ياخشى ئۆتەلمەسلىك، ئاللاھ بەلگىلىگەن نەر - خوتۇنلۇق ھوقۇقلىرىغا رىئايە قىلالماسلىق خەۋپى) بولمىسىلا، ئۆزەڭلارنىڭ ئاياللىرىڭلارغا (مەھرى ئۈچۈن) بەرگەن مال - مۈلۈكتىن ھېچقانداق نەرسىنى قايتۇرۇۋېلىش دۇرۇس بولمايدۇ، ئەگەر سىلەر ئۇلار (يەنى نەر - ئايال) نىڭ ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە رىئايە قىلالماسلىقىدىن قورقساڭلار، خوتۇننىڭ (تالاق خېتىنى ئېلىش مەقسىتىدە) مال بەرگەنلىكى ئۈچۈن ئۇ ئىككىسىگە (يەنى نەر - خوتۇنغا) گۇناھ بولمايدۇ.» [سۈرە بەقەرە 229-ئايەت].

بۇنىڭ ھەدىستىن بولغان دەلىلى: سابىت ئىبنى قەيس بىن شەماس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئايالى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! مەن سابىت ئىبنى قەيسنى دىن ۋە ئەخلاقىدا ئەيىبلەيمەن، لېكىن مەن ئىسلامدا ئېرىگە تۈزكۈر بولۇشتىن قورقمەن دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئايالغا: «ئۇنىڭ سىزگە تويۇق ئۈچۈن بەرگەن بېغىنى قايتۇرۇپ بېرەمسىز؟» دېدى، ئۇ ئايال: بولىدۇ، قايتۇرۇپ بېرىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سابىت ئىبنى قەيسكە: «بېغىڭنى ئېلىپ ئۇنىڭدىن ئايرىلغىن» دېدى. [بۇخارى رىۋايىتى 5273-ھەدىس].

ئۆلىمالار بۇ مەسىلىدىن ئايال ئېرى بىلەن بىرگە ياشاشقا تاقەت قىلالمىسا، ئىش ئىگىلىرى ئۇلارنىڭ خۇلئى يولى بىلەن

ئايرىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ بەلكى بۇنىڭغا بۇيرىدى دېگەن ھۆكۈمنى ئالدى.

بۇنىڭ شەكلى: ئەر بەرگەن مالنى ئالدى، ياكى ئىككەيلەن ئۇنىڭغا ئىتتىپاق كېلىدۇ، ئاندىن ئايالىغا: سىزدىن ئايرىلىدىم ياكى سىزدىن خالى بولدۇم دېگەندەك سۆزلەرنى قىلىدۇ.

تالاق ئەرنىڭ ھەققىدىن بولۇپ، بۇنى ئەر قىلالايدۇ. بۇ توغرىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن تالاق ئەرنىڭ ھەققىدۇر». [ئىبنى ماجە رىۋايىتى 2081-ھەدىس. شەيخ ئەلبانى ھەسەن دەپ "ئىرۋائۇل غەلىيل" ناملىق ئەسەردە 2041-نومۇرلۇق ھەدىستە كەلتۈرگەن].

شۇنىڭ ئۈچۈن ئالىملار: زۇلۇم قىلىنىپ ئايالىنى تالاق قىلىشقا مەجبۇرلانغان كىشى ئايالىنى مەجبۇرى تالاق قىلسا، بۇنىڭ بىلەن تالاق بولمايدۇ دېگەن. ["مۇغنى" 10-توم 352-بەت].

ئەمما ئايال دىمۇكراتىيە قانۇنى ئارقىلىق ئۆزىنى تالاق قىلىۋالدى دېگەن سۆز، خۇددى ئۇ ئايالغا ئېرىنى ياقىتۇرمىغانلىق، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە تۇرۇشقا تاقەت قىلالمىغانلىقتىن، ياكى ئۇ كىشىنىڭ پاسىق، گۇناھ-مەسىيەتلەرنى قىلىدىغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ دىنىنى ئۆچ كۆرگەنلىكى قاتارلىق سەۋەبىدىن تالاق تەلەپ قىلىشى توغرا بولىدۇ، لېكىن بۇ ھالەتلەردە ئۇ كىشى بەرگەن تويۇق مېھرىنى قايتۇرۇپ بېرىش ئارقىلىق ئايرىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ.

ئەمما ھېچ سەۋەبسىز تالاق تەلەپ قىلغان بولسا، بۇنداق قىلىش توغرا بولمايدۇ، مۇشۇنداق ھالەتتە مەھكىمىنىڭ تالاق قىلغانلىق ھۆكۈمى شەرىئى تالاق ھېسابلانمايدۇ، بەلكى ئايال ئۇ ئەرنىڭ ئايالى بولۇپ تۇرىۋېرىدۇ، بۇ يەردە بىر قىيىنچىلىق پەيدا بولىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، بۇ ئايال قانۇن ئالدىدا تالاق قىلىنغۇچى ھېسابلىنىدۇ، ئىددىتى توشقاندا توي قىلىدۇ، ئۇ ئايال ھەقىقەتتە تالاق قىلىنغان ئەمەس بەلكى ئۇ كىشىنىڭ ئايالىدۇر.

شەيخ مۇھەممەد بىن سالىھ ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مۇشۇ مەسىلە توغرىسىدا سورالغاندا مۇنداق دېگەن: "بىز ھازىر قىيىنچىلىقتا، ئۇ ئايالنىڭ ئەرنىڭ نىكاھ دائىرىسىدە قىلىشى ئۇ ئايالنى يەنە بىر ئەر بىلەن توي قىلىشتىن چەكلەيدۇ، كۆرۈنۈشتە مەھكىمىنىڭ ھۆكۈمى بىلەن تالاق ھېسابلىنىدۇ، ئىددىتى ئاخىرلاشسا توي قىلىشى دۇرۇس بولىدۇ، بۇ قىيىنچىلىقنى ھەل قىلىش ۋە ئەر-ئايالنىڭ ئارىسىنى ئىسلاھ قىلىش ئۈچۈن چوقۇم ياخشى كىشىلەر ئارىغا چۈشۈپ بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىشى لازىم، ئەگەر ئۇنداق بولمىغاندا ئايال شەرىئى يول بىلەن ئايرىلىش ئۈچۈن ئەرگە خۇلى قىلىشى ئۈچۈن مال بېرىشى كېرەك." ["ئوچۇق سۆھبەت" 54-سان، 3-توم 174-بەت].